

Motion till riksdagen 2022/23:2207

av Jonny Cato m.fl. (C)

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2023 inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:1251) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (regeringens förslag 1).
3. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:1285) om ändring i lagen (2021:64) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (regeringens förslag 2).
4. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:64) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (regeringens förslag 3).
5. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:1287) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (regeringens förslag 4).

Motivering

De senaste mandatperioderna har den svenska och globala ekonomin utsatts för en lång rad kriser. Finanskrisen, eurokrisen, coronapandemin och nu Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina har alla satt djupa spår i svensk ekonomi och arbetsmarknad. Svensk ekonomi präglas av hög inflation och stigande räntor och väntas gå in i en lågkonjunktur. Detta kommer också att påverka arbetsmarknaden, där arbetslösheten väntas öka och sysselsättningen falla tillbaka.

Sverige behöver fortsätta reformer för en arbetsmarknad i omställning och för att Sverige ska stå bättre rustat för framtiden. Inte minst behövs reformer för att grupper med så kallat svag konkurrensförmåga ska komma i arbete, för att minska tadelningen på arbetsmarknaden och för att bibehålla en hög sysselsättningsgrad även i övriga grupper.

Idag är närmare 333 000 människor öppet arbetslösa eller inskrivna i arbetsmarknads-politiska program. 154 000 människor har varit inskrivna hos Arbetsförmedlingen i mer än 12 månader. Av de 333 000 är 188 000 utrikesfödda, varav majoriteten är födda utanför Europa. Dessa personer har också i hög grad varit arbetslösa i mer än 12 månader. Arbetslösheten är i hög grad resultatet av en misslyckad jobbintegration.

För att fler barn ska få se sina föräldrar gå till jobbet och för att fler vuxna ska kunna försörja sig själva, måste dörren till svensk arbetsmarknad öppnas på vid gavel. Arbetslöshet är tärande för den enskilde, bidrar till stora kostnader för det offentliga och utgör en stor outnyttjad potential för samhället. Under förra mandatperioden har Centerpartiet varit drivande i införandet av historiska reformer av arbetsmarknaden, med en modern arbetsrätt och omfattande omställningspaket, av matchningen och av mottagandet av nyanlända. Dessa reformer behöver fortsatt genomföras för att få full effekt. Men det räcker inte. Fortfarande stänger höga kostnader för att anställa ute människor från arbetsmarknaden. För att möjliggöra fler enkla jobb och därmed fler vägar in på arbetsmarknaden behövs både förstärkt utbildning, lägre kostnader för att anställa, nya anställningsformer och en bättre introduktion till arbetsmarknaden.

Dagens arbetsmarknad förändras i en allt snabbare takt, och en stor del av de jobb vi kommer att ha om 50 år finns ännu inte. Därför behövs det kompetensutveckling under hela livet, för att möjliggöra utveckling, omställning och trygghet. Sådana insatser stärker landets och företagens långsiktiga kompetensförsörjning, ger företag bättre förutsättningar att möta framtida behov av strukturomvandling och utveckling och tryggar framtidens arbetsmarknad.

Centerpartiet presenterar i denna budget därför ett antal kraftfulla reformer, dels för att pressa ned arbetslösheten och långtidsarbetslösheten, dels för att stärka jobbskapandet och företagandet, vilket behövs både på lång sikt och med hänsyn till den annalkande lågkonjunkturen.

Kostnaden för att anställa måste sänkas genom lägre arbetsgivaravgifter och effektiva anställningsstöd, integrationen av nyanlända behöver snabbas på genom utvidgade etableringsjobb och det måste löna sig att arbeta genom att jobbfokuset i trygghetssystemen ökar.

Trots att arbetslösheten spås öka råder samtidigt fortfarande arbetskraftsbrist i många sektorer. Kombinationen av höga bristtal och relativt hög arbetslöshet indikerar att det fortsatt finns stora matchningsproblem. För att förbättra matchningen pågår nu reformeringen av Arbetsförmedlingen, där arbetslösa ska få hjälp från effektiva, fristående och resultatbaserade aktörer, som belönas efter hur snabbt och hur långsiktigt de förmår sätta arbetslösa i jobb. Högst ersättning ges till de aktörer som matchar de mest utsatta på arbetsmarknaden.

Den reformerade modellen för fristående matchningsaktörer har dock ännu inte genomförts. Arbetsförmedlingen använder istället ett mellansteg, Kundval rusta och matcha (Krom), som inte har en lika tydlig profil mot resultat och inte lika tydligt som avsett belönar insatser för de mest utsatta. Trots dessa begränsningar, och trots att Krom tagit tid att införa, har en mycket stor andel av de arbetslösa som fått hjälp via Krom gått vidare till arbete och utbildning.

Problemet är att tillräckliga medel inte har anslagits till Krom och att Arbetsförmedlingens organisation haft fortsatt svårt att anvisa arbetslösa till fristående matchningsaktörer. Endast en mindre del av de arbetslösa, mellan en fjärdedel och en femtedel, har därför fått tillgång till en effektiv fristående matchningsaktör, vilket kraftigt hämmat effektiviteten inom arbetsmarknadspolitiken. Samtidigt har de många framgångsrika

projekt som Arbetsförmedlingen bedriver i samarbete med kommuner avvecklats i brist på resurser.

I budgetpropositionen för 2023 föreslås att resurserna till bland annat dessa framgångsrika och fristående delar av arbetsmarknadspolitiken minskas, jämfört med anslagsnivån för år 2022. För att motverka detta föreslår Centerpartiet i denna budgetmotion en omfördelning av medel, för att säkerställa att anslagsnivåerna för bland annat matchningsaktörer inte sjunker. Omfördelningen sker från anslag 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m. Anslaget är stort och föreslås i budgetpropositionen omfatta nästan 21 miljarder kronor. Detta hade varit positivt om Samhall riktat sig till den målgrupp som man skapats för: personer som har funktionsvariation och behöver särskilda arbetsplatser och anställningsvillkor. Flera granskningar har visat att Samhall istället riktat sig till personer som är närmare arbetsmarknaden, i många fall på bekostnad av personer med större funktionsnedsättning, och med sina kraftfulla subventioner konkurrerat ut företag som anställer lågavlönade på den ordinarie arbetsmarknaden. Samhall tränger även ut de fristående socialt integrerade företag som med mindre resurser ändå lyckas bättre att hjälpa personer med funktionsvariation in i jobb.

Arbetsmarknadspolitiken är också beroende av att Arbetsförmedlingen är närvarande i alla delar av landet – både där det finns stora arbetskraftsbehov och där det finns stora behov för utsatta personer att boka fysiska möten. Arbetsförmedlingen har dock de senaste åren strypt resurserna till de minsta lokala kontoren i en strävan efter att centralisera verksamheten, trots tydliga direktiv i regleringsbrev om att återupprätta den lokala verksamheten i hela landet.

Denna skevhet i arbetsmarknadspolitiken måste rättas till. Centerpartiet föreslår därför att medel omprioriteras, i syfte att många fler arbetslösa ska kunna få ta del av effektiva insatser. I ett första steg omfördelas 650 miljoner från anslag 1:4 till de mest framgångsrika delarna av verksamheten i form av matchningsaktörer, kommunala samverkansprojekt och socialt integrerade företag.

Centerpartiets överväganden

Tabell 1 Anslagsförslag 2023 för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	7 591 264	-18 268
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	38 432 392	-5 543 000
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	6 926 037	677 000
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	20 830 367	-650 000
1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	131 059	-359
1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	2 414 000	±0
1:7 Europeiska socialfonden plus m.m. för perioden 2021–2027	550 000	±0
1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	43 666	-170
1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	81 327	-332
1:10 Bidrag till administration av grundbeloppet	59 956	-236
1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8 303	±0

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:12 Bidrag till lönegarantiersättning	1 678 000	±0
1:13 Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	8 129 311	66 000
1:14 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	1 119 813	80 000
1:15 Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen	1 000 000	±0
2:1 Arbetsmiljöverket	819 020	-2 073
2:2 Arbetsdomstolen	35 798	-105
2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	33 722	±0
2:4 Medlingsinstitutet	57 683	-289
2:5 Myndigheten för arbetsmiljökunskap	49 968	-196
2:6 Regional skyddsombudsverksamhet	112 000	±0
Summa	90 103 686	-5 392 028

Centerpartiet delar inte regeringens bedömning att det är angeläget att höja nivåerna i arbetslöshetsförsäkringen. Regeringens förslag höjer taket tidigt under en arbetslöshetsperiod, det höjer taket sent i en arbetslöshetsperiod, det höjer golvet under hela arbetslöshetsperioden och det sänker kraven för att kvalificera sig för ersättning. Förslaget saknar riktning och fokus.

Centerpartiet kan konstatera att förslaget om höjd a-kassa är regeringens enskilt största förslag på utgiftssidan för år 2023. Det är anmärkningsvärt, då regeringspartierna hävdar att de ämnar driva en liberal och borgerlig politik. Vidare kan det konstateras att regeringen själva, i budgetpropositionen, skriver följande angående effekterna av förslagen i propositionen:

”De bedömningsbara reformer i denna proposition som föreslås och aviserats för att genomföras 2023 bedöms ... minska sysselsättningen och antalet arbetade timmar, samtidigt som arbetslösheten ökar. Detta är en följd av att de negativa effekterna för sysselsättningen och arbetslösheten av att bibehålla dagens nivå på arbetslöshetsersättningen bedöms vara större än de samlade positiva effekterna av övriga reformer.”

Centerpartiet avvisar regeringens förslag till förhöjda nivåer och lägre kvalificeringskrav inom arbetslöshetsförsäkringen. Vi anser i stället att arbetslöshetsförsäkringen bör reformeras i enlighet med den modell som beskrivs i SOU 2020:37, där ersättning och kvalificering baseras på inkomst. Ersättningen bör initialt vara relativt hög, för att därefter trappas av snabbare och symmetriskt.

Anslag 1:1 föreslås öka med 6 miljoner kronor år 2023 till följd av Centerpartiets förslag om att bredda etableringsjobben. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 6 miljoner kronor per år från och med år 2024.

Anslag 1:2 föreslås minska med 5 823 miljoner kronor år 2023 till följd av att Centerpartiet avvisar regeringens förslag till höjda nivåer, uppluckrade kvalificeringsregler och färre karensdagar. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 6 354 miljoner kronor år 2024 och med 6 640 miljoner kronor år 2025. Till följd av Centerpartiets förslag om att ersättningsmodellen inom arbetslöshetsförsäkringen görs mer symmetrisk föreslås anslaget tillföras 300 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 400 miljoner kronor per år från och med år 2024. Anslaget föreslås minska med 20 miljoner kronor till följd av Centerpartiets förslag om att bredda

etableringsjobben. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 25 miljoner kronor per år från och med år 2024.

Centerpartiet motsätter sig regeringens förslag om att minska antalet kvotflyktingar. Av denna anledning föreslås anslag 1:3 öka med 35 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 106 miljoner kronor år 2024 och med 138 miljoner kronor år 2025. Anslaget föreslås minska med 8 miljoner kronor till följd av Centerpartiets förslag om att bredda etableringsjobben. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 11 miljoner kronor per år från och med år 2024. Centerpartiet anser att den kraftiga neddragningen på det så kallade programanslaget, som föreslås i budgetpropositionen för år 2023, är olycklig. När Sverige nu går in i en lågkonjunktur är det viktigt att effektiva åtgärder, som exempelvis matchningstjänster, kommer alla arbetslösa till del. För att undvika att tillgängliga medel på programanslag sjunker i förhållande till utgiftsprognosen för år 2022 föreslås en omfördelning av medel, från anslag 1:4 till 1:3. Anslag 1:3 föreslås därför öka med 650 miljoner kronor år 2023. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 500 miljoner kronor per år från och med år 2024.

Anslag 1:4 har under de senaste åren uppvisat ett relativt stort anslagssparande. I syfte att kunna tillgängliggöra effektiva åtgärder, inte minst matchningstjänster, för alla arbetslösa föreslås anslag 1:4 minska med 650 miljoner kronor år 2023. Minskningen motsvaras av en lika stor föreslagen höjning av anslag 1:3. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 500 miljoner kronor per år från och med år 2024.

Anslag 1:13 föreslås öka med 66 miljoner kronor år 2023 till följd av Centerpartiets förslag om att bredda etableringsjobben. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 88 miljoner kronor per år från och med år 2024.

Anslag 1:14 föreslås öka med 95 miljoner kronor år 2023 till följd av att Centerpartiet avvisar regeringens förslag om att ta emot färre kvotflyktingar. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 277 miljoner kronor år 2024 och med 358 miljoner kronor år 2025. Anslaget föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2023 till följd av Centerpartiets förslag om att bredda etableringsjobben. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 20 miljoner kronor per år från och med år 2024.

Därutöver föreslår Centerpartiet en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

Jonny Cato (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Muharrem Demirok (C)